

PEDAGOGIA BOLII – MODEL DE ÎNDREPTARE DIVINĂ

Drd. pr. Marius-Emanuel OBREJA
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași

Abstract

Disease has a therapeutic role, strengthening of human suffering. By disease we actually reestablish contact with divinity by emphasizing moods, spiritual and detach ourselves from bodily states. Within the human being there is a continuous struggle between the soul who tends to immortality, to God, his Creator, and the body has a tendency toward material that is temporary. The destiny of man is to realize this and to lift the body from its physical condition through divine grace to the immortal status. Disease must be regarded as divine pedagogy to investigate us. Life is a time of reflection, a time of repentance. Suffering is a way of salvation and transfiguration, which is effective for anyone who accepts it with humility and faith in God's mercy. The sickness is a concern of God for man.

Keywords: pedagogy, disease, divine concern, humility, faith, God's mercy, patience.

Introducere

Boala trebuie privită ca o pedagogie divină, prin care Dumnezeu ne cercetează viața. Ea este, mai curând, un moment de reflecție, o vreme de pocăință. Dacă Dumnezeu îngăduie o suferință este spre binele nostru, deoarece „El nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 33, 11). Suferința este un mijloc de purificare sufletească și trupească, este calea spre mântuire.

În antropologia creștină, starea de normalitate a omului este percepută în unitatea manifestărilor sufletești și trupești, unitate care este împlinită atunci când „duhul care îl caută pe Dumnezeu stăpânește trupul”¹. Duhul este capacitatea omului de a deosebi

---

¹ Dr. Dmitri Avdeev, *Psihiatria pentru duhovnici*, traducere de Adrian Tănăsescu-Vlad, Editura Sofia, București, 2011, p. 8.

valorile supreme: binele de rău, adevărul de minciună, frumosul de urât. Astfel, orice boală are în primul rând o cauză spirituală, duhovnicească și apoi una medicală. Perspectiva creștină a bolii nu anulează abordarea științifică, ci o completează, o îmbogățește și o desăvârșește.

Ridicarea omului din păcat nu se poate realiza fără ajutorul lui Dumnezeu și fără urmarea lui Hristos, care a fost modelul suprem de suferință și de asumare a ei. Hristos este doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, El a tămăduit pe oamenii bolnavi sau neputincioși în trupurile lor și le-a redat sănătatea, dar le-a dăruit și eliberarea din stricăciune și din moarte.

Minunile pe care le săvârșește Hristos sunt semne care prefigurează restaurarea viitoare, când „omul va fi în trupul său definitiv vindecat de orice boală și va cunoaște o sănătate desăvârșită și netrecătoare”². Cei care îl urmează pe Hristos vor fi reabilitați în Împărăția cerurilor odată cu învierea morților, iar trupurile lor se vor ridica din stricăciune și se vor transforma, se vor înduhovnici: „Se seamănă (trupul) într-o stricăciune, înviază într-o nestricăciune” (I Corinteni 15, 42).

Hristos, manifestând iubirea lui Dumnezeu pentru om, vine să-l mântuiască în întregime, suflet și trup, nu numai în această viață, ci și după moartea sa, când trupul va deveni nestricăcios, pentru a se bucura plenar, pe veșnicie, cu întreaga sa ființă, de bunătățile dumnezeiești. Trupul după moarte va cunoaște o condiție nouă, o sănătate perfectă, totală și definitivă, pentru ca și în trup să poată primi, ca și în suflet, deplinătatea harului, să se facă astfel, cu întreaga sa ființă, „părtaș dumnezeieștii firi” (II Petru 1, 4).

1. Boală și vindecare – perspective biblice

Bunul Dumnezeu l-a creat pe om după chipul Său, a făcut bărbat și femeie și a privit toate câte a făcut și, iată, erau *bune foarte* (Facere 1, 27; 1, 31). Atunci, se pune întrebarea firească: Care este cauza suferinței și a bolilor, dacă Dumnezeu a creat omul din bunătate și iubire și fără de păcat?

---

² Jean-Claude Larchet, *Teologia bolii*, traducere de Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 1997, p. 131.

Viața omului este un dar de la Dumnezeu și, de aceea, ar trebui să o păstrăm nealterată. Însă, în realitate, ea este stăpânită de durere și de moarte din cauza căderii în păcat, iar motivul acestei stăpâniri este libertatea greșit înțeleasă. Durerea fizică și cea sufletească a început odată cu neascultarea lui Adam și prin el boala s-a transmis la generațiile următoare printr-un întreg lanț de nașteri naturale. Astfel, aceste nașteri naturale sunt consecința unei zămisliri păcătoase a firii omenești, după cum ne amintește și proorocul și psalmistul David: „Întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea” (Ps. 50, 6).

Originea bolilor sufletești și trupești, a suferinței omului, trebuie privită în primul rând ca o consecință a libertății întrebunătățite în mod eronat de primul om în rai și, prin el, transmisă tuturor oamenilor. Din pricina neascultării și îndepărtării omului de Dumnezeu prin săvârșirea păcatelor, omul trece din plăcere în durere și, în final, sfârșește prin moarte. Sfântul Apostol Iacob ne luminează în acest sens, spunându-ne că nu Dumnezeu este cauza ispitei, ci fiecare om este vinovat din cauza poftelor sale trupești, care îl conduc spre păcat și, în final, la moarte: „Pofta, zămislind, naște păcat, iar păcatul odată săvârșit aduce moarte” (I Iacob 1, 13-15).

Omul aflat în necaz și boală nu trebuie să-L condamne pe Dumnezeu pentru acestea, deoarece El „nu poate fi amenințat ca un om, nici ca un pământean nu poate fi supus judecății noastre” (Cartea Iuditei 8, 16). În fața suferinței, omul trebuie să cheme ajutorul lui Dumnezeu și să strige pentru izbăvirea sa (Cartea Iuditei 8, 17). Fiecare boală este ca o nouă experiență de viață, în care omul este chemat să mediteze la neputințele și limitele sale trupești, să fie sensibil la cele duhovnicești și, astfel, să se smerască în fața lui Dumnezeu, așa cum ne povățuiește Sfântul Apostol Iacov: „Smeriți-vă înaintea Domnului și El vă va înălța” (Iacov 4, 10), conform învățaturii Mântuitorului Hristos (Matei 23, 12; Luca 18, 14).

Bolile care ne cuprind sunt și o cercetare a lui Dumnezeu, o manifestare a dragostei Lui, și au ca scop vindecarea sufletului de păcate și reînvierea sa întru virtuți: „Nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu” (Iezechiel 33, 11). Odată cu

vindecarea sufletească prin îndepărtarea de păcat apare și tămăduirea trupească.

Viața omenească și lumea sunt privite ca o „vale a plângerii” (Psalm 83, 7), o întruchipare a suferinței. Această suferință este o consecință a nostalgiei paradisului, a îndepărtării omului de starea adamică, pe care ontologic o simte în ființa sa și nu o poate experia. Etimologic, cuvântul „nostalgie” înseamnă „întoarcere cu durere” (*nostos* – „întoarcere”, *algos* – „durere”) la un moment al existenței la care nu se mai poate ajunge. Această stare de durere este simțită de omul căzut în păcat și conduce la o continuă căutare a unui sens al vieții. Omul contemporan nu mai găsește o explicație spirituală pentru suferință, nu-i mai dă un sens și se străduiește să o evite, socotindu-o absurdă.

În afara religiei sau a credinței, suferința nu are nici o explicație; ea este privită ca un lucru absurd și face absurdă însăși existența. „Dacă existența ar fi numai naturală, suferința ar fi o lege inexorabilă, mecanică și definitivă, iar prin omniprezența ei ar fi esența lumii. Dar negativitatea sau răul nu pot constitui în sine un sens; prin urmare, dacă lumea și ființa ar fi exclusiv naturale, suveranitatea suferinței ar identifica sută la sută existența cu absurdul. Într-adevăr, numai religia poate da o explicație suferinței, pentru că numai ea dovedește că suferința – neputând constitui primordialul ființei – nu este ființă, nu are ființă în sine, ci este un accident în ființă”³.

Suferința trebuie privită ca o cercetare a lui Dumnezeu și ca un semn că El nu l-a părăsit pe cel căzut în păcat. Omul păcătos trebuie să accepte boala duhovnicească, ca un bun creștin, mulțumindu-i lui Dumnezeu, Care ca un Părinte bun l-a învrednicit de certarea Sa: „Căci Domnul ceartă pe cel pe care-l iubește și ca un părinte pedepsește pe feciorul care îi este drag” (Pilde 3, 12), după cum și Sfântul Apostol Pavel mărturisește: „Căci pe cine îl iubește Domnul îl ceartă, și biciuiește pe tot fiul pe care îl primește” (Evrei 12, 6). Prin acceptarea bolii și a suferinței, omul păcătos se lasă în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, singurul care este

---

³ Pr. prof. G. Remete, *Suferința omului și Iubirea lui Dumnezeu*, EIBMBOR, București, 2005, p. 11.

Doctor al sufletelor și al trupurilor: „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi” (Ps. 22, 1).

Încercările date de Bunul și Milostivul Dumnezeu sunt uneori și pentru a ne arăta nimicnicia noastră în fața Creatorului. O boală sau o suferință ne apropie mai mult de Dumnezeu, de rugăciune, de o stare duhovnicească proprie firii noastre ontologice create după „chipul și asemănarea lui Dumnezeu” (Facere 1, 26). Sfântul Apostol Pavel ne inspiră în acest sens: „Datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc” (II Corinteni 12, 7).

Când vorbim de boală și de suferință, de iminența morții trupești a omului păcătos, trebuie să medităm și asupra darurilor oferite nouă de Bunul Dumnezeu. Iov, în suferința sa, a avut puterea și credința să spună: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat” (Iov 1, 21). În boală, în ocări și în prigoniri, el rămâne credincios și rezistă ispitei de a se ridica împotriva lui Dumnezeu, cu care cel rău îl ademenește prin gura femeii sale: „Dacă am primit cele bune, nu vom primi oare și pe cele rele?” (Iov 2, 9-10). El se află în aceste momente „în perspectiva deschiderii spre voința și iconomia divină, care este cea a îndumnezeirii”⁴. Suferința asumată poate fi și în folosul omului, „ea devenind un adevărat itinerar, care-i aduce adevărata maturitate spirituală”⁵. Încercările prin care trece omul în viața sa constituie „prilejuri de eroism moral și de îmbunătățire spirituală, de dobândire a sfințeniei și mântuirii”⁶.

Minunile lui Dumnezeu dăruite nouă apar într-o altă lumină în momentele de suferință și sunt trăite de noi ca o mângâiere și o încurajare în răbdarea necazurilor. Dacă nu am suferi, nu am simți aceste minuni din fiecare clipă din viața noastră, deoarece nu suntem atenți decât la ceea ce înțelegem, decât asupra unor lucruri sau fapte care ne convin și ne satisfac unele plăceri imediate. Prin suferință „ni se deschid și ochii duhovnicești și astfel începem să înțelegem, să trăim și să contemplăm tainele lui Dumnezeu, care sunt izvorul credinței și nădejdi”⁷.

⁴ Dominique Beaufils, *Credința ta te-a mântuit*, traducere de Pr. lect. dr. Adrian Dinu și asist. dr. Claudia Dinu, Editura Trinitas, Iași, 2009, p. 126.

⁵ Pr. prof. dr. Petre Semen, *op. cit.*, p. 161.

⁶ Pr. prof. dr. Ioan C. Teșu, *op. cit.*, p. 5.

⁷ Dominique Beaufils, *op. cit.*, p. 128.

Termenii „boală” sau „bolnav” sunt menționați în Sfânta Scriptură în peste 140 de versete și prin asta sunt reflectate atât tipologia, cât și semnificația spirituală.

O parte din bolile menționate în textul scripturistic sunt regăsite și în cazuistica contemporană, dintre care amintim: *ciuma*: „Să nu pierim de ciumă sau de sabie” (Ieșirea 5, 3), *lepra*: „Aceasta este rânduiala pentru cel bolnav de lepră” (Levitic 14, 32), *frigurile*: „Voi trimite asupra voastră groaza, lingoarea și frigurile” (Levitic 26, 1), *râia*: „Te va lovi Domnul cu lepra Egiptului, cu trânji, cu râie și cu pecingine, de care să nu te poți vindeca” (Deuteronom 28, 27), *sterilitatea*: „Sarai însă era stearpă și nu naștea copii” (Facerea 11, 30), *orbirea*: „Să nu grăiești de rău pe surd și înaintea orbului să nu pui piedică” (Levitic 19, 14), *surditatea*: „Cine a dat omului gură și cine face pe om mut, sau surd, sau cu vedere, sau orb” (Ieșirea 4, 11), *gârbovirea*: „Iată o femeie care avea de optsprezece ani un duh de neputință și care era gârbovă” (Luca 13, 11), *nebunia*: „Ochii celui nebun se uită la capătul pământului” (Pilde 17, 24), *obezitatea*: „S-au făcut grași și cu pielea lucioasă și în rele au trecut orice măsură” (Ieremia 5, 28), *paralizia*: „A găsit pe un om, anume Enea, care de opt ani zăcea în pat, fiindcă era paralytic” (Fapte 9, 33).

Cauzele bolilor amintite în Vechiul și Noul Testament sunt diferite și ele se pot încadra în următoarele categorii: păcatele trupești și sufletești: „Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău” (Ioan 5, 14); ca profilaxie a mândriei: „De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare” (II Corinteni 12, 10); când se transmite o veste rea: „A fost luat chivotul legii Domnului, iar cei doi fii ai lui Eli, Ofni și Finees, au murit” (I Regi 4, 11); pentru a se arăta în urma vindecării lor minunile lui Dumnezeu: „Elisabeta, femeia lui, a zămislit și cinci luni s-a tăinuit pe sine, zicând: Că așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocară mea” (Luca 1, 24-25); ca prin tămăduirea lor să-L slăvim pe Dumnezeu: „A ieșit mortul, fiind legat la picioare și la mâini cu fâșii de pânză și fața lui era înfășurată cu mahramă. Iisus le-a zis: Dezlegați-l și lăsați-l să meargă. Deci mulți dintre iudeii care veniseră la Maria și văzuseră ce a făcut Iisus au crezut în El” (Ioan 11, 44-45); din cauza necredinței: „Dumnezeu a

risipit oasele celor ce plac oamenilor; rușinatu-s-au, că Dumnezeu i-a urgisit pe ei" (Psalm 52, 7); pentru cercetarea credinței: „Ia întinde mâna Ta și atinge-Te de tot ce este al lui, să vedem dacă nu Te va blestema în față!" (Iov 2, 11); ca semne ce prevestesc a doua venire: „Vor fi cutremure mari și, pe alocurea, foamete și ciumă și spaima și semne mari din cer vor fi" (Luca 21, 11); atunci când ne împărtășim cu nevrednicie: „Oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de trupul și sângele Domnului" (I Corinteni 11).

Boala este un fenomen complex, ea fiind de natură trupească și sufletească. Un trup suferind implică o alterare a puterilor fizice și necesită un ajutor din partea semenilor pentru a se manifesta în deplinătatea funcțiilor sale. Suferința sufletească apare atunci când omul se îndepărtează de Dumnezeu și începe să-și vicieze viața și pentru o restaurare sufletească trebuie ajutor divin în conlucrare cu voința omului. Astfel, există o „complementaritate între suferința trupului și a sufletului: unul suferă pentru sau/și din cauza celuilalt"⁸.

În fața unei afecțiuni sufletești sau trupești trebuie să ne gândim la mesajul pe care aceasta ni-l poate transmite, la faptul că nimic nu este întâmplător în viața omului și că tot ce se petrece în viața omului este cu știrea lui Dumnezeu: „La voi însă și perii capului sunt numărați" (Matei 10, 30). Această afecțiune trebuie privită ca o pedagogie divină, iar boala nu trebuie considerată doar o pedeapsă. Ea preînchipuie crucea vieții, care îl conduce pe bolnav spre introspecție, spre vindecare, spre mântuire în Împărăția Cerurilor.

Modul cum este privită și asumată suferința fizică și spirituală determină atitudini diferite ale celui aflat în cauză. Astfel, unii bolnavi se pot apropia mai mult de Dumnezeu, iar alții se pot îndepărta, devenind indiferenți din punct de vedere religios sau chiar să cadă în deznădejde, ceea ce poate provoca și moartea.

Sfântul Apostol Pavel îi încurajează pe cei aflați în suferință trupească spunându-le că astfel sunt izbăviți de păcate și că vor trăi nu după poftele trupești, ci după voia lui Dumnezeu: „Așadar,

---

⁸ Prof. dr. Pavel Chirilă, Pr. dr. Mihai Valică, *Spitalul creștin: introducere în medicina pastorală*, Editura Cristiana, București, 2008, p. 11.

fiindcă Hristos a pățimit cu trupul, înarmați-vă și voi cu gândul acesta: că cine a suferit cu trupul a isprăvit cu păcatul, ca să nu mai trăiască timpul ce mai are de trăit în trup după poftele oamenilor, ci după voia lui Dumnezeu” (I Petru 4, 1-2).

Boala și suferința nu sunt veșnice, deoarece omul, prin Biserică, este într-o continuă pregătire spre Împărăția cea veșnică, unde se va șterge „orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi; nici plângere nici strigăt, nici durere nu vor mai fi căci cele dintâi au trecut” (Apocalipsa 21, 4).

Parcurgând paginile Sfintei Scripturi, remarcăm faptul că viața și sănătatea sunt prezentate ca daruri ale lui Dumnezeu, care trebuie păstrate și cultivate, spre Slava lui și binele oamenilor. Atunci când apare o boală, ea trebuie îngrijită și tratată printr-o conlucrare a medicului cu preotul. O boală spirituală influențează și sănătatea trupească, așadar trebuie tratat omul bolnav în întregul său, trup și suflet. Astfel, „vindecarea sau terapia bolilor în viața și activitatea Bisericii este deodată necesitate practică și întărire a vieții spirituale, potrivit mesajului Evangheliei iubirii lui Hristos, care este în același timp Vindecător și Mântuitor (Isaia 53, 5; I Petru 2, 24)”⁹.

Vindecarea celui aflat în suferință sufletească sau trupească se realizează cu ajutorul lui Dumnezeu, „Cel ce vindecă toate bolile” (Psalm 102, 3) și „Cel ce vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănilor” (Psalm 146, 3). Alături de ajutorul divin, bolnavul trebuie să fie ajutat și de semenii, conform textului biblic Matei 25, 31-40. Purtarea de grijă față de cel aflat în suferință este o condiție necesară pentru a fi socotit în rândul celor drepti la Judecata Finală și este foarte sugestiv reliefată și în Pilda samarineanului milostiv (Luca 10, 30-37). Îngrijirea bolnavilor scoate în evidență o trăire în deplină comuniune cu semenii și implică o cercetare de sine, raportând propriile valori la suferința celorlalți.

Tămăduirea celui aflat în suferință se realizează prin diferite mijloace menționate în Sfânta Scriptură: rugăciunea bolnavului: „În boala ta nu fi nebăgător de seamă, ci te roagă Domnului și El

⁹ † Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Responsabilitate și cooperare pentru o viață sănătoasă, în duhul dreptei credințe*, în vol. *Comuniune și înnoire misionară. Lucrarea bisericii în societate în anul 2013*, Editura Basilica, București, 2014, p. 214.

te va tămădui” (Sirah 38, 9; Luca 5, 12); rugăciunea dreptului: „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (Iacov 5, 16); oprirea de la săvârșirea păcatelor, pocăință: „Doamne, miluiește-mă; vindecă sufletul meu, că am greșit ție” (Psalm 40, 4); credință: „Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit. Și s-a tămăduit femeia din ceasul acela” (Matei 9, 22; Luca 7, 6-10); închinarea bolnavului: „Venind Iisus în casa lui Petru, a văzut pe soacra acestuia zăcând, prinsă de friguri” (Matei 8, 14; Marcu 5, 5); cuvânt: „Ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea” (Matei 8, 8); atingere: „Iisus s-a atins de ochii lor, și îndată au văzut și l-au urmat Lui” (Matei 20, 34; Fapte 3, 2-19; Marcu 3, 10), punerea mâinilor: „Punându-și mâinile peste puțini bolnavi, i-a vindecat” (Marcu 6, 5); prin post și rugăciune: „Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post” (Matei 17, 14-21); arătarea la preoți: „De va vedea preotul că leprosul s-a vindecat de boala leprei” (Levitic 14, 3); rugăciunile preoților: „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului” (Iacov 5, 13-20).

Vindecările biblice sunt, în general, un act miraculos săvârșit de Dumnezeu, „căci El rănește și El leagă rana, El lovește și mâinile Lui tămăduiesc” (Iov 5, 18), mai presus de înțelegerea omenească însă sunt menționate și anumite cazuri de bolnavi care au fost tratați de medici. Astfel termenul „doctor” apare în doar 19 versete în Sfânta Scriptură și rolul lui era unul destul de important, deoarece trebuia să fie cinstit de comunitate, fiind trimisul lui Dumnezeu (Sirah 38, 1). Pe de altă parte, cel bolnav, care ajungea să fie tratat, era considerat pedepsit, deoarece a păcătuit împotriva Ziditorului (Sirah 38, 15).

Din perspectivă noutestamentară, rolul doctorului este unul secundar și apare în legătură cu neputința sa de a vindeca anumite boli incurabile: „Multe îndurase de la mulți doctori, cheltuindu-și toate ale sale, dar nefolosind nimic, ci mai mult mergând înspre rău” (Marcu 5, 26; Luca 8, 43). Adevăratul tămăduitor al sufletelor și al trupurilor este Hristos, care vindecă „toată boala și suferința în popor” (Matei 4, 23), care alungă demonii, cei ce provoacă suferința: „A tămăduit pe mulți care pătimeau de felurite boli și demoni mulți a alungat” (Marcu 1, 34), „A certat pe duhul cel necurat și a vindecat pe copil” (Luca 9, 42).

Starea de sănătate este un concept complex și trebuie definită în strânsă legătură cu structura dihotomică a omului, alcătuit din trup și suflet. Astfel, o sănătate sufletească implică și una trupească, deoarece: „trupul fără suflet mort este” (Iacov 2, 26). Sănătatea perfectă a fost cea din rai, când omul nu simțea nici o suferință, fiind în comuniune deplină cu Dumnezeu. La această stare este rechemat omul să ajungă printr-o conlucrare între voință, efortul propriu și harul lui Dumnezeu. Sufletul este cel care trebuie să conlucreze cu trupul pentru ca acesta să redevină „templu al Duhului Sfânt” (I Corinteni 6, 19). Trupul se poate vindeca sau nu, însă sufletul poate fi salvat și, astfel, sănătatea omului trebuie privită în primul rând ca o stare duhovnicească care tinde spre unirea cu Dumnezeu, spre „îndumnezeirea după har”¹⁰.

2. Suferință și tămăduire în scrierile Sfinților Părinți

Despre modul cum trebuie omul să se comporte în viață, *Didahia* ne învață să luăm aminte la cele două căi „a vieții și a morții (Ieremia 21, 8); și este mare deosebirea între cele două căi”¹¹. Calea vieții presupune respectarea Poruncilor și perceptelor evanghelice, iar calea morții implică săvârșirea păcatelor care conduc la suferință și, implicit, la moartea sufletească și trupească. Mesajul este unul simplu, direct și nu presupune o cale de mijloc, o altă alternativă. Este imperios necesar să alegem calea lui Dumnezeu și, prin credință statornică, să ajungem „desăvârșiți în timpul cel din urmă”¹², pentru a fi mântuiți.

Sfântul Clement Romanul, în *Epistola a II-a către Corinteni*, ne îndeamnă să săvârșim dreptatea pentru a nădăjdui în final la mântuirea noastră și să acceptăm cu credință anumite necazuri, care ar veni asupra noastră în vremurile de acum, pentru că vom culege „rodul nemuritor al învierii [...] într-un veac fără durere”¹³.

¹⁰ Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Ascetica și Mistica Bisericii Ortodoxe*, EIBMBOR, București, 2002, p. 438.

¹¹ *Didahia*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, traducere, note și indice de Pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, București, 1995, p. 26.

¹² *Ibidem*, p. 35.

¹³ Sfântul Clement Romanul, *Epistola a II-a către Corinteni*, p. 122.

În *Păstorul lui Herma* se vorbește despre bolile sufletești care pricinuiesc suferință omului: mânia, adulterul, beția, clevetirea, minciuna, lăcomia. Dintre toate acestea, tristețea face cel mai mult rău, deoarece „întristează Duhul cel Sfânt, săvârșește nelegiuire [...]; rugăciunea unui om trist nu are putere să se urce la jertfelnicul lui Dumnezeu”¹⁴. Pentru a fi vindecat de păcate și să biruiască împotriva diavolului, omul este chemat să se întoarcă la Domnul cu toată inima sa, să lucreze dreptatea și să slujească drept Domnului, „Cel ce poate să mântuie și să piardă”¹⁵.

Despre boala trupului, Sfântul Vasile cel Mare spune că nu este creată de Dumnezeu, ci omul, prin păcate, și-a atras această stare. Suferința îl ajută pe om să se smerească, să-și recapete starea primordială de nepătimire, starea naturală paradisiacă: „E o nebunie să crezi că Dumnezeu este autorul tuturor relelor noastre; această blasfemie nimicește bunătatea lui Dumnezeu [...]. Dumnezeu a făcut trupul, nu boala; a făcut sufletul, nu păcatul”¹⁶.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că atunci când privim la fragilitatea sănătății omului trebuie să conștientizăm că aceasta este „nu spre defăimarea firii, ci spre înfrânarea mândriei”¹⁷, iar calitatea trupului „nu o dă grosimea și sănătatea lui, ci suferirea a felurite chinuri”¹⁸.

Învățătura ortodoxă despre boală și suferință precizează că la baza tuturor vicisitudinilor vieții umane stă păcatul originar, deoarece prin acesta au intrat slăbiciunile în om. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur menționează că pentru a întoarce omul de la păcate, Dumnezeu „încearcă și muștră în felurite chipuri, pe unii îi încearcă cu o boală îndelungată”¹⁹.

¹⁴ *Herma*, în *Scrierile Părinților Apostolici...*, p. 314.

¹⁵ *Ibidem*, p. 322.

¹⁶ Sf. Vasile cel Mare, *Dumnezeu nu este pricinuitoarea tuturor relelor*, 2, P.G. XXXI, col. 332B, 334B, apud Pr. dr. Liviu Petcu, *Suferința și creșterea spirituală*, Editura Fundației Academice „Axis”, Iași, 2012, p. 19.

¹⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, *Puțul*, traducere de Sf. Grigorie Dascălul (1833), Editura Anastasia, București, 2001, p. 512.

¹⁸ *Ibidem*, p. 644.

¹⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre neazuri și biruirea tristeții (I)*, p. 142, apud Pr. prof. Ioan C. Teșu, *Necazurile și încercările, căi spre mântuire. Accente hrisostomice*, în „Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza» Iași”, tomul XII, 2007.

Păcatele săvârșite de om sunt corespunzătoare celor opt patimi capitale definite pentru prima dată de Evagrie Ponticul, care le menționează ca fiind gânduri pătimase: „lăcomia (pântecelui), curvia, iubirea de arginți, întristarea, mânia, lăncezeala, slava deșartă, trufia. Faptul că toate aceste gânduri ne tulbură sau nu sufletul, nu ține de noi; dar că ele apar mai devreme sau mai târziu, sau că stârnesc patimile sau nu le stârnesc – iată ce ține de noi”²⁰. Gândurile sunt de neoprit, spun Sfinții Părinți, precum vântul, dar modul cum ne raportăm noi la ele depinde de voința proprie, dacă le acceptăm sau printr-o stare de trezvie continuă le îndepărtăm, pentru a nu produce în final fapte reprobabile.

Despre condiția omului căzut în păcate ne vorbește și Sfântul Grigorie de Nyssa care precizează că, odată cu alungarea proto-părinților din rai, aceștia au primit „tunici de piele”. Aceste haine de piele reprezintă faptul că omul, care a fost dezbrăcat de veșmântul haric din Eden, primit la creație, devine predispus la păcate, ce provoacă suferință și moarte. Natura decăzută „cuprinde în sine două realități: pe de o parte, poartă trăsăturile frumuseții lui Dumnezeu în adâncul de taină al sufletului, în însuși chipul lui din ființa umană, iar, pe de altă parte, prin iraționalitatea pornirii păcătoase și pătimase pe care le-a provocat și le actualizează prin păcat, ea poartă chipul animalelor”²¹. Astfel, omul prin efortul propriu poate să-și reprime pornirile păcătoase și cu ajutorul lui Dumnezeu să-și înduhovnicească viața sau poate să dea curs instinctelor sale primare și să se asemene cu animalele, fapt ce îi va provoca boală și moarte.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că „Dumnezeu, Care a zidit firea omenească, nu a creat împreună cu ea nici plăcerea, nici durerea din simțire (simțuri), ci a dat minții ei o anumită capacitate de plăcere, prin care să se poată bucura în chip tainic de El. Această capacitate (care este dorința naturală a minții după Dumnezeu) lipind-o primul om de simțire îndată ce a fost creat, și-a văzut plăcerea mișcându-se potrivit firii, spre lucrurile sensibile, prin mijlocirea simțurilor. Dar Cel care se îngrijește de

---

²⁰ Evagrie Ponticul, *Scrieri alese*, traducere și note de Radu Duma, Editura Herald, București, 2000, p. 29.

²¹ Pr. prof. dr. Vasile Răducă, *Antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa. Căderea în păcat și restaurarea omului*, EIBMBOR, București, 1996, p. 225.

mântuirea noastră a înfipt în mod providențial în această plăcere, ca pe un mijloc de pedepsire, durerea, prin care s-a sădit în chip înțelept în firea trupului legea morții, ca să limiteze nebunia minții, care-și mișcă, potrivit firii, dorința spre lucruri sensibile. Astfel, datorită plăcerii potrivnice rațiunii care a pătruns în fire, a pătruns ca un antidot și durerea conformă cu rațiunea”²².

În *Ambigua*, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne arată că sunt trei moduri prin care se tămăduiesc pedagogic patimile noastre: „prin schimbarea în rău a trupului suntem pedepsiți pentru păcate mai vechi, a căror amintire poate nu o mai avem sau, avându-o, nu vrem să punem în îndreptarea noastră un efort egal cu greșelile săvârșite; prin această schimbare ne vindecăm de slăbiciuni prezente și ne ferim de greșeli viitoare; prin suportarea unor necazuri, un om oarecare este dat altora ca pildă de răbdare”²³. În aceste moduri, trupul se întărește duhovnicește, se despătumește, ajungând la o stare de înălțare spirituală care îl conduce spre mântuire.

Sfântul Grigore Palama afirmă că „Dumnezeu n-a creat moartea, nici bolile, nici infirmitățile [...], n-a creat nici moartea sufletului, nici moartea trupului, El nu este autorul bolilor trupești”²⁴. De la creare și până la căderea în păcat, omul nu era muritor și, dacă păzea porunca divină și rămânea în virtute, ar fi avut în rai o viață fără suferință, fără durere, fără boală și ar fi așteptat nemurirea lui în ceruri.

Atunci când un ucenic al Sfântului Varsanufie îl roagă să-l pomenească pentru a se vindeca de o anumită boală, Cuviosul Părinte îi recomandă să poarte cu bucurie acest necaz, deoarece „Dumnezeu ceartă pe cel pe care îl iubește” (Evrei 12, 6), căci „Certând m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat” (Psalm 117, 18). Boala este privită ca o ceartă spre îndreptare: „Boala ți s-a trimis

---

²² Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. III, traducere, introducere și note de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1999, „Întrebarea 61”, p. 310.

²³ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, traducere și aparat critic de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, București, 2006, pp. 152-153, n. 7.

²⁴ Sf. Grigorie Palama, *Omilii XXXI, apud Jean-Claude Larchet, Teologia bolii*, traducere de Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 1997, p. 16.

ca unei slugi rele. Dacă însă îți este greu să primești certarea, încetează să mai fii rău. Iar dacă ești rău, primește certarea. Dar dacă te bucuri de certare, nu ești rău. Iar cel ce nu e rău e iubit. Ia seama deci cu adevărat cum ești și alege-ți ție una din cele spuse”²⁵. În funcție de perspectiva pe care o avem asupra încercărilor, dacă ne bucurăm sau ne supărăm, noi suntem priviți de Dumnezeu ca fiind buni sau răi. Bunătatea sufletească conduce la o acceptare a suferinței și la o dragoste filială față de „Dumnezeu care este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el” (I Ioan 4,16).

În secolul al XIX-lea, Sfântul Teofan Zăvorâtul, într-o scrisoare adresată unei persoane bolnave care îi cerea sfat și mângâiere pentru suferința sa, spunea că bolile sunt de la Dumnezeu spre mântuirea noastră. Pentru a fi mai precis, el prezintă diferite cauze care ar fi putut determina apariția bolii: „Dumnezeu trimite boala uneori ca pe o pedeapsă, ca pe un canon, alteori spre învățare de minte, ca omul să își vină în fire, alteori ca să îl izbăvească de un necaz ce ar cădea asupra lui de ar fi sănătos, alteori ca omul să vădească răbdare și prin aceasta mai mare răsplată să merite, iar alteori să se curățească de vreo patimă, ca și din alte pricini”²⁶. În *Patericul Lavrei Sfântului Sava*, Sfântul Teofan reia cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul din *Capete despre dragoste*, care menționează cinci motive principale pentru care Dumnezeu îngăduie necazurile, smintelile și ispitele: „1. ca, fiind luptați și luptându-ne, să ne desprindem în a deosebi binele de rău; 2. ca, prin osteneala dobândită în luptă, fapta bună să fie mai statornică și mai neclintită; 3. ca, sporind în virtute să nu ne înălțăm, ci să ne întărim în smerenie; 4. ca, prin răbdarea și osteneala în luptă, să ne învrednicim de mai mare răsplată; 5. ca, după ce am ajuns la nepătimire, să nu uităm de neputința noastră și de puterea care ne-a ajutat”²⁷.

²⁵ Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 148, traducere, introducere și note de Pr. prof. dr. D. Stăniloae, în col. *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care ne arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși*, vol. XI, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, Roman, 1990, p. 189.

²⁶ Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Boala și Moartea - lămuriri, sfaturi, mângâieri*, traducere de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sofia, București, 2007, p. 25.

²⁷ Idem, *Patericul Lavrei Sfântului Sava*, traducere de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Anestis, București, 2005, p. 144.

În secolul trecut, Sfântul Paisie Aghioritul îndemna să facem rugăciune stăruitoare atunci când suntem bolnavi. El preciza că trebuie mai întâi să ne rugăm și „să ne încredințăm lui Dumnezeu și apoi omului, medicului [...]; înainte de a ne încredința medicilor, să premeargă rugăciunea, privegherea, ca să ajute Dumnezeu și să-i lumineze pe medici”²⁸. Boala trebuie privită și ca un prilej de întărire în credință și de purificare spirituală și să o acceptăm și „să iubim puțin și durerea. Boala este o mare binecuvântare pentru om. Când omul conștientizează aceasta, o primește cu bucurie și cântă cu bucurie: *Binecuvânta-voi pe Domnul în toată vremea* (Psalm 33, 2)”²⁹. Cu o lună înainte de a pleca la Domnul, pe când era foarte bolnav la pat, Sfântul Paisie avea bucuria să cânte, să-și aline, astfel, suferința și să-i mulțumească Bunului Dumnezeu pentru toate cele dăruite: „În boală, psalmodia este un medicament. Și grav bolnav să fie cineva și să sufere mult, când aude o psalmodie, îl mai lasă puțin durerea”³⁰.

Pentru a reuși să trecem prin încercările grele și îndelungate, Sfântul Paisie ne îndeamnă să folosim „răbdarea, care este leacul cel mai puternic, ea clarifică multe și rezolvă lucrurile dumnezeiește”³¹. Atunci când nu găsim rezolvare la problemele vieții, prin răbdare și rugăciune, Dumnezeu ne dă cea mai bună soluție. Viața noastră este o asceză continuă. Omul care trece prin încercări și rabdă fără să cârtească este bineplăcut lui Dumnezeu, după cum ne spune Sfântul Apostol Iacov: „Fericit bărbatul care rabdă ispita” (Iacov 1, 12). Sunt oameni care prin răbdarea suferințelor, din cauza unor boli incurabile, sunt precum mucenicii și vor avea răsplată: „Atunci când Hristos vede că cineva poate suporta o boală grea, i-o dă, astfel încât prin puțină suferință din această viață pământească să primească răsplată multă în cea cerească și veșnică”³².

---

²⁸ Cuv. Paisie Aghioritul, *Despre Rugăciune*, traducere de Ieroschimonaș Ștefan Nuțescu, Editura Evanghelismos, București, 2013, p. 118.

²⁹ *Ibidem*, p. 119.

³⁰ *Ibidem*, p. 120.

³¹ Idem, *Patimi și Virtuți*, traducere de Ieroschimonaș Ștefan Nuțescu, Editura Evanghelismos, București, 2007, p. 290.

³² Idem, *Viața de familie*, traducere de Ieroschimonaș Ștefan Nuțescu, Editura Evanghelismos, București, 2003, p. 227.

Bolile îi ajută pe oameni să-și ispășească păcatele și pot fi o binefacere, deoarece cu cât omul este mai mult suferind cu atât mai mult îi va fi răsplătită răbdarea. Sufletul omul este ca un metal prețios, care se purifică în focul bolilor și al suferințelor, precum Domnul îi spune Sfântului Apostol Pavel: „Puterea mea se desăvârșește în slăbiciune” (II Corinteni 12, 9).

Părinții răsăriteni au păstrat o viziune echilibrată, potrivit căreia voința omului, care nu este deplin coruptă, este chemată la o conlucrare (sinergie) cu harul dumnezeiesc. Creștinul are datoria de a lucra la mântuirea sa, printr-o asceză bine chibzuită, drept rânduială de viață, care duce la un progres duhovnicesc. Această asceză „a fost elaborată de-a lungul generațiilor de monahi și este definită ca „artă a artelor și știință a științelor”, roadele ei fiind însă întotdeauna socotite drept „daruri ale harului dumnezeiesc”³³.

Concluzii

Ca o sinteză a scrierilor Sfinților Părinți, putem menționa faptul că bolile au cauze personale, care țin de păcatele fiecărei persoane în parte, dar au și alte cauze, care țin de păcatul strămoșesc și de voința divină extrinsecă. Astfel „pe fondul unei vulnerabilități îndepărtate, reprezentată de păcatul strămoșesc, se suprapun componentele genetice, reprezentate de bolile și păcatele arborelui genealogic și, în mod covârșitor, excesele sau faptele rele personale, conducând spre o multitudine de dureri, boli și suferințe trupești și sufletești, toate culminând în moarte”³⁴.

Sfinții Părinți spun că boala are un rol terapeutic, de îndreptare a omului suferind. Prin boală, de fapt, noi ne restabilim legătura cu divinitatea prin accentuarea stărilor sufletești, duhovnicești și ne detașăm de stările trupești, atavice. În interiorul ființei umane se duce o continuă luptă, în care sufletul tinde spre nemurire, spre Dumnezeu, Creatorul Său, iar trupul are o predispoziție spre partea materială, care este vremelnică. Destinul omului este de a conștientiza această luptă, pentru a-și ridica trupul din starea sa fizică, materială, prin har divin, la o stare nemuritoare de nesticăciune.

³³ Jean-Claude Larchet, *Creștinul în fața bolii, suferinței și morții*, traducere de Marinela Bojin, Editura Sofia, București, 2004, p. 149.

³⁴ Pr. prof. dr. Ioan C. Teșu, *Bolile – „Divina filozofie”...*, p. 17.

Boala și suferința sunt realități inevitabile ale vieții noastre. Oricât am încerca să le evităm, oricât ne-am strădui să ne păstrăm sănătatea, totuși la un moment dat al vieții noastre ne vom îmbolnăvi, ne vom afla și noi pe acest pat al durerii. Toți, fără nici o deosebire, trecem prin această „probă de foc” care este boala. Dacă Dumnezeu îngăduie această suferință în viața noastră o face cu o pedagogie divină. Durerea trupească are scopul de a ne apropia de Hristos. Nu trebuie să fim dezamăgiți dacă Hristos ne refuză ceea ce Îi cerem și ne dă altceva mult mai important – mântuirea noastră sufletească. Sănătatea sufletească este infinit mai scumpă și mai importantă decât cea trupească.

O boală grea și istovitoare ne ajută să ne smerim și, totodată, ne determină să ne gândim la Dumnezeu, să ne spovedim păcatele, să cerem dumnezeiasca milă și să ne apropiem „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste” de Sfânta Euharistie. Și atunci, sufletul nostru se va ușura de păcate, de boli și de suferințe și va reînvia împreună cu Hristos, Care îl va restaura după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Este mult mai bine plăcut în fața lui Dumnezeu ca în viața aceasta pământească, trecătoare, să fii bolnav cu trupul, dar sănătos cu sufletul. Esențial pentru om, în general, și pentru cel bolnav, în special, este ca el să obțină trezvia lăuntrică, păzirea minții și curăția inimii, singurele mijloace de a ne întoarce la harul desăvârșit al Duhului ce ne-a fost dat la început prin Sfânta Taină a Botezului.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne învață că „strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață, și puțini sunt cei care o află” (Matei 7, 14). Astfel, El ne arată că pentru a avea o viață desăvârșită, conform percepțelor sale evanghelice, vom avea și neazuri și suferințe în timpul vieții noastre pământești (Ioan 16, 33), dar prin răbdare și nădejde vom afla odihna cea veșnică în Împărăția lui Dumnezeu. Atunci când omul se naște, trebuie să realizeze că va trece în viața sa și prin neazuri și suferințe și că acestea sunt o cale spre pocăință, îndreptare și desăvârșire. Odată cu această înțelegere duhovnicească a vieții pământești, suferința și durerea sunt nu numai suportabile, ci și folositoare.